

Petrusplaat 1, 4251 NN Werkendam
Postbus 4472, 3006 AL Rotterdam
Telefoon 010-2935000

Omgevingsdienst Brabant Noord
T.a.v. T. Bakker
Postbus 88
5430 AB Cuijk

contactpersoon: Paul Moens
afdeling: Productie Drinkwater
telefoon / fax: 06 - 53669614
e-mail: p.moens@evides.nl
uw kenmerk: Z/061490 / 19 januari 2018 brief Omgevingsdienst Brabant-Noord
Verzoek om aanvulling voor ontheffing Wnb Soortenbescherming; Aanleg
Pompstation Bergsche Maas
ons kenmerk: WBB / 23 maart 2018
bijlagen:

1. Machtigingsformulier indienen aanvraag Wnb Soortenbescherming
2. Methodiek veldonderzoek
3. Waarnemingen van vleermuizen en de aanwezigheid van potentieel geschikte verblijfplaatsen
4. Indicatief plaatje drijvende leidingen in De Gijster
5. Aangepaste bijlage 4 van de Natuurtoets
6. Begrenzing van het leefgebied van de Noordse woelmuis en de begrenzing van het werkterrein, waarbij rekening is gehouden met het leefgebied van de Noordse woelmuis

Aparte bijlagen:
Bijlage 9-1 Tekening routekaart leidingen en werkterrein
Bijlage 21 Akoestisch onderzoek Sweco d.d. 27-11-2017
Bijlage 43 Gedragscode voor flora en fauna voor drinkwaterbedrijven maart 2008

onderwerp: Aanvullende informatie t.b.v. Wnb Soortenbescherming; Aanleg
Pompstation Bergsche Maas

Geachte mevrouw Bakker,

De Omgevingsdienst Brabant Noord heeft in een brief van 19 januari 2018 met kenmerk Z/061490 aangegeven dat er onvoldoende gegevens zijn om te kunnen beoordelen of de gevraagde ontheffing al dan kan worden verleend dan wel noodzakelijk is. In deze brief leveren wij de aanvullende informatie aan.

Onze reactie van 20 februari 2018 was onvoldoende en op 15 maart 2018 hebben Omgevingsdienst Brabant-Noord en Evides de vragen besproken. In deze brief is de aanvullende beantwoording verwerkt en deze brief vervangt dan ook de eerdere brief van 20 februari 2018.

In de aanvraag van 22 december 2017 hebben wij ontheffing voor de Wet natuurbescherming beschermde planten en dieren aangevraagd voor de bittervoorn, de kleine en grote modderkruiper, snor, rietzanger, blauwborst en Noordse woelmuis. Naar aanleiding van uw reactie op 19 januari 2018 en nadere onderbouwing in deze brief trekken wij de aanvraag voor de bittervoorn, de kleine modderkruiper, snor, rietzanger, blauwborst terug en vragen we ontheffing aan voor de **Ruige Dwergvleermuis** aan. De aanvraag voor de **grote modderkruiper** en de **Noordse woelmuis** handhaven we.

In onderstaande tabel zijn de vragen uit de brief opgenomen met een korte beantwoording van de vraag.

Vraag Omgevingsdienst	Beantwoording vraag
1. het aanvraagformulier is niet ondertekend. Dit dient digitaal dan wel analoog ondertekend te zijn. Indien deze ondertekend wordt door een gemachtigde dan dient tevens een machtigingsformulier aangeleverd te worden	In bijlage 1 van deze brief is het ondertekende formulier "Nawoord en ondertekening" toegevoegd. Het formulier is ondertekend door de directeur van N.V. Waterwinningbedrijf Brabantse Biesbosch.
2. u geeft aan dat u (voor een gedeelte) werkt volgens de Gedragscode voor flora en fauna van drinkwaterleidingsbedrijven. Het werken volgens een goedgekeurde gedragscode kan vrijstelling geven van ontheffingsplicht. Onduidelijk is voor welke werkzaamheden (zoals genoemd in de gedragscode) en voor welke soorten volgens de gedragscode wordt gewerkt en er daarmee een vrijstelling geldt	In bijlage 43 is de Gedragscode voor flora en fauna van drinkwaterleidingsbedrijven toegevoegd. De leidraad is vooral bedoeld voor onderhoudsmaatregelen. De schaal van het project Bergsche Maas is veel groter dan waarvoor deze leidraad is geschreven. Waar mogelijk en van toepassing zullen we de leidraad aan de aannemers voorschrijven.
3. u heeft ontheffing aangevraagd voor twee soorten die niet onder de Wet natuurbescherming (verder: Wnb) worden beschermd: bittervoorn en kleine modderkruiper. Wij verzoeken de ontheffingsaanvraag voor deze soorten in te trekken	Wij trekken in deze brief de aanvraag voor de bittervoorn en de kleine modderkruiper terug.
4. de inventarisatierapporten zijn niet bij de aanvraag gevoegd (zoals gevraagd in het aanvraagformulier), op basis van alleen een samenvatting zoals gegeven in de Natuurtoets is niet na te gaan of de onderzoeken volledig en voldoende zijn.	Er zijn geen aparte inventarisatierapporten opgesteld. We hebben de basisinformatie van de inventarisaties in bijlage 2 van deze brief opgenomen (methode en bezoekdata). De resultaten zijn in de kaartjes opgenomen in de rapportage natuurtoets.
a. in 2013, 2014 en 2015 is onderzoek uitgevoerd. Voor de zwaarder beschermde soorten (vogels en soorten beschermd onder artikel 3.5 van de Wnb) geldt dat onderzoeksgegevens maximaal 3 jaar geldig zijn. In 2017 heeft een	Het onderzoek is heel gericht opgezet specifiek voor deze situatie en dit project. De gegevens zijn voldoende actueel en het beeld van de situatie is voldoende compleet om de conclusies van de natuurtoets te onderbouwen. Hieronder volgt de argumentatie daarvoor. In 2017 is een veldbezoek gebracht om aanvullende informatie te verzamelen over de westelijke varianten voor de wateraanvoer naar De Gijster, omdat deze wel in de MER worden besproken maar waarvoor geen uitgebreid

actualisatie plaatsgevonden van de gegevens. Onduidelijk is hoe dit is gedaan; een motivatie of het verspreidingsbeeld voor beschermde soorten voldoende actueel en volledig is, ontbreekt;	veldonderzoek is verricht. Tijdens dit veldbezoek zijn ook de eerder onderzochte gebieden bezocht om te kijken of de situatie ter plaatse onveranderd was ten opzichte van voorgaande jaren. De voor de ingreep relevante onderzoeken zijn uitgevoerd in 2014 en 2015, zodat in 2018 de gegevens als niet meer actueel kunnen worden beschouwd. Daarnaast kunnen er ontwikkelingen in de onderzoeksgebieden hebben plaatsgevonden, bijvoorbeeld windworp van bomen, waardoor het belang van het gebied voor zwaarder beschermde soorten kan veranderen. Het bezoek aan het plangebied in 2017 is gebracht om te checken of er geen ontwikkelingen hebben plaatsgevonden die van invloed zijn op de beoordeling van de effecten van de ingreep op beschermde soorten. In het Spijkerboor is plaatselijk gecheckt of de waterplanten nog steeds aanwezig waren op de veronderstelde groeiplaats. De belangrijkste waargenomen ontwikkeling was dat in de Fortunapolder de aanwezig boomopslag zich verder ontwikkeld heeft, waardoor de waarde van het gebied voor soorten als noordse woelmuis, rietzanger en snor zal afnemen. Deze ontwikkeling was nog niet zodanig dat dit tot een andere interpretatie van de inventarisatiegegevens leidt.
b. in de samenvatting wordt geen onderzoek genoemd naar potentiële verblijf/paarplaatsen van vleermuizen in de te kappen doorgesloten wilgen, terwijl in de Natuurtoets wordt aangegeven dat er diverse boombewonende soorten kunnen voorkomen en aantasting van verblijven als gevolg van de activiteit plaatsvindt ((paar-)verblijfplaatsen) - pagina 76, 82, 106 Natuurtoets);	In bijlage 3 van deze brief staan de waargenomen vliegroutes en potentiële verblijfplaatsen langs de kreken weergegeven. Voor de inventarisatie van vleermuizen is afgeweken van het vleermuizenprotocol, omdat dit met name gericht is op het vaststellen van verblijfplaatsen en in de Biesbosch is, door de aanwezigheid van veel oud griend, de beschikbaarheid van verblijfplaatsen niet beperkend. Daarnaast kan een soort als de ruige dwergvleermuis regelmatig van verblijfplaats wisselen, zodat inzicht in de potentiële verblijfplaatsen ecologisch gezien belangrijker is dan de op dat moment gebruikte verblijfplaatsen. In de Fortunapolder moeten enkele bomen verdwijnen door de aanleg van het innamepompstation. Deze bomen zijn gecontroleerd op geschiktheid als verblijfplaats voor vleermuizen. Hier zijn geen holten of loszittend schors aanwezig die als schuilplaats door boombewonende vleermuizen gebruikt kunnen worden. Verblijfplaatsen zullen zich bevinden langs de randen van de doorgesloten grienden. Aangegeven is op blz. 89 van de natuurtoets dat direct voor de kap deze bomen geïnspecteerd worden door een ter zake deskundige op de aanwezigheid van vleermuizen. Er ontstaat door de kap een aanzienlijk grotere randlengte met potentiële verblijfplaatsen (blz. 82), waardoor het aanbod aan potentiële verblijfplaatsen niet beperkend zal zijn. Het overtreden van verboden en de motivatie van de ontheffingsaanvraag zijn beschreven onder 5c.
c. er wordt geen onderzoek naar kleine	De Handreiking kleine marterachtigen is gepubliceerd op 11

marterachtigen genoemd, aantallen en relevante functies zijn niet uitgewerkt, terwijl de soorten en hun foerageergebied en verblijfplaatsen worden verwacht (Natuurtoets, pg. 83) (zie ook handreiking kleine marterachtigen);	oktober 2017. Hierdoor was het niet mogelijk conform de richtlijn te werken in de voorgaande veldperiode: bij voorkeur maart-augustus. Uit de handreiking komt naar voren dat wezel en hermelijn in de Biesbosch voorkomen en dat recente gegevens van bunzing ontbreken. Op pagina 83 van de natuurtoets wordt ingegaan op de functie van het gebied voor kleine marterachtigen. De St. Jansplaat en Fortunapolder zijn alleen geschikt als suboptimaal foerageergebied door resp. hoge winterwaterstanden en hoge grondwaterstanden. De kaden zijn wel geschikt als foerageergebied en potentieel geschikt als verblijfplaats. De kaden blijven vrijwel intact, zodat alleen suboptimaal foerageergebied wordt beïnvloed. Verwijdering van vegetatie vindt plaats in oktober-december in suboptimaal foerageergebied (zie natuurtoets). Dit suboptimale foerageergebied is door de hoge waterstanden ongeschikt als verblijfplaats, zodat geen verblijfplaatsen worden beïnvloed. Voor de drie marterachtigen geldt dat in suboptimaal leefgebied het foerageergebied minstens 10 ha (wezel en hermelijn) en bij bunzing zelfs duizenden hectaren groot kan zijn. Dit betekent dat hooguit het leefgebied van enkele kleine marterachtigen tijdelijk ongeschikt wordt door de aanleg. Na de ingreep kan de foerageerfunctie zich weer herstellen.
d. Uit de Natuurtoets (pg 57) blijkt dat er werkzaamheden plaatsvinden bij Kerkstoot, onduidelijk is wanneer en hoe lang en of hier beschermde soorten aanwezig kunnen zijn en daarmee of daar effecten op beschermde soorten zijn;	De werkzaamheden zijn beschreven in de natuurtoets op pagina 18 onder kopje 2) <i>Leidingen prefabricage</i>. De werkzaamheden bestaan uit aanvoer van buizen in de werkhaven, het verplaatsen van de buizen van de kade naar de dijk en het op dijk aan elkaar lassen van de buizen tot een leiding (en het coaten van de lassen). De werkzaamheden met de buizen zijn meegenomen in de geluidsberekeningen (zie rapportage die als bijlage 21, paragraaf 3.1.1. en 4.1.1.). De resultaten van de geluidsberekeningen zijn in de natuurtoets verwerkt op pag. 57. Hier is tevens aangegeven dat deze werkzaamheden naar verwachting plaatsvinden in de periode januari 2019 – juni 2019. Op bijlage tekening 9-1 is een schets van het werkterrein bij Kerkstoot opgenomen. Dit terrein is indicatief; binnen het aangegeven gebied moet de aannemer zijn werklocatie zodanig inrichten dat er geen verstoring optreedt. De werkzaamheden vinden plaats op het terrein van WBB in de periode januari-juni 2019. Dit terrein is grotendeels verhard. Mogelijk dat ook op een grazig deel van het terrein werkzaamheden worden uitgevoerd. Dit terrein, dat uit een soortenarme vegetatie bestaat, wordt voor de werkzaamheden kort gemaaid. De werkzaamheden starten voor het broedseizoen en gaan op gelijk niveau door, zodat er geen broedvogels verstoord kunnen worden, omdat de werkzaamheden begonnen zijn voor de vestiging van broedvogels. Als ze zich toch vestigen, ondervinden ze blijkbaar geen hinder van de werkzaamheden. Op het werkterrein en in het gebied direct ten zuiden van

	Kerksloot zijn geen nesten aanwezig van soorten, waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is (zie Boudewijn T.J. 2017. Natuurtoets Waterkwaliteitsverbetering De Gijster, gemeente Drimmelen. Bureau Waardenburg.) Het verharde werkterrein van Evides is ongeschikt als leefgebied voor kleine zoogdieren en beschermde planten. Het grazige deel, waar gewerkt wordt, is voor de werkzaamheden kort gemaaid en daardoor onaantrekkelijk voor kleine zoogdieren. Er worden er geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetast, aangezien er geen bomen of gebouwen worden verwijderd. De werkzaamheden vinden plaats tussen 7:00 en 19:00. In de winter zal aan het eind van de dag en het begin van de dag verlichting worden gebruikt. Deze verlichting wordt gebruikt voor de werkzaamheden en uitstralend effect wordt voorkomen. Indien voor de veiligheid continue verlichting plaatselijk noodzakelijk is, zal amberkleurige verlichting worden gebruikt. Het effect op vleermuizen zal zeer beperkt zijn, omdat in de periode dat de vleermuizen actief (vanaf maart) zijn, het gebruik van verlichting zeer beperkt zal zijn. Door het gebruik amberkleurige verlichting wordt verstoring van vleermuizen beperkt. Ruim 300 m ten zuidwesten van het werkterrein is een beverburcht aanwezig. Door de grote afstand zal er geen verstoring plaatsvinden van de hier aanwezige bevers. Tussen 19:00 's avonds en 7:00 's ochtends wordt er niet gewerkt. Juist in deze periode zijn bevers actief. Verontreiniging van water zal niet plaatsvinden, omdat dit vanuit de functie van De Gijster, ((drink)waterproductie), onaanvaardbaar is. Evides eist van de opdrachtnemers dat het in te zetten materieel, inclusief bedienend personeel, de kwaliteit van het bekken, de bodem- en of (grond)waterkwaliteit, op geen enkele wijze negatief mag beïnvloeden. Dit geldt voor alle activiteiten waaronder het lassen en coaten van de leidingdelen. Een Opdrachtnemer zal dus maatregelen moeten nemen zoals bijvoorbeeld het werken boven een vloestofdichte vloer, opvangen van stof en aan moeten tonen dat de kwaliteit niet negatief beïnvloed wordt. Er vinden geen effecten door verontreinigingen op watergebonden organismen plaats.
5. de effectbepaling (in relatie met de verbodsbepalingen) voor verwachte soorten is niet volledig:	
a. voor de soorten met een instandhoudingsdoelstelling voor Natura 2000-gebied 'Biesbosch' (gebiedsbescherming, Hoofdstuk 4 Natuurtoets) zijn effecten alleen	De grootschalige ingrepen vinden plaats of buiten het broedseizoen of starten voor het broedseizoen en worden vervolgens gecontinueerd (pag. 18-20 natuurtoets), zodat effecten op nesten van vogels uitgesloten zijn, omdat hierdoor vogels niet tot broeden komen in het ingreepgebied. Als ze toch naast het ingreepgebied tot broeden komen, hebben ze blijkbaar geen last van de werkzaamheden.

onderbouwd in het kader van Natura 2000. Een vertaling en onderbouwing van effecten in het kader van de verbodsbepalingen (Wnb, Hoofdstuk 3) ontbreekt	Drie soorten met een instandhoudingsdoel bevinden zich binnen de effectzone van de werkzaamheden: snor, rietzanger en blauwborst. De snor komt voor in de Fortunapolder. De inrichting van het werkterrein (inclusief slaan damwanden) vindt plaats in januari-februari en de graafwerkzaamheden in het werkterrein vinden plaats in februari-april. De snor arriveert over het algemeen in april in Nederland en is in mei op volle sterkte. De eileg begint eind april (www.sovon.nl). Aangezien de werkzaamheden op het werkterrein plaatsvinden, dat ongeschikt is als broedlocatie voor de snor, wordt geen verbodsbepaling (art. 3.1 Wnb lid 2) overschreden. Aangezien de werkzaamheden al begonnen zijn voor de aankomst van de vogels, zal ook geen vestiging direct buiten het werkterrein plaatsvinden, indien de vogels daar hinder van de werkzaamheden ondervinden. De blauwborst is van maart-september aanwezig en de eileg begint eind april (www.sovon.nl). De blauwborst broedt in de Fortunapolder, de St. Jansplaat en bij de Kerksloot. Op alle drie de locaties beginnen de werkzaamheden in januari of eerder en worden vervolgens gecontinueerd. Op de St. Jansplaat worden de bomen gerooid in oktober-november en de aanwezige vegetatie verwijderd. In de Fortunapolder wordt het werkterrein in januari-februari ingericht en worden damwanden geslagen en vervolgens vindt op het werkterrein grondverzet plaats in februari-april. Op de St. Jansplaat en het Spijkerboor vinden de werkzaamheden in de periode maart-mei plaats en bij Kerksloot van januari-juni. Het werkterrein in de Fortunapolder en op de St. Jansplaat is ongeschikt als broedgebied voor de blauwborst door het ontbreken van vegetatie. Op de St. Jansplaat en Spijkerboor zijn de werkzaamheden al begonnen voor vestiging van de blauwborst en door deze werkzaamheden te continueren in maart, wordt voorkomen dat de blauwborst zich direct naast het ingreepgebied vestigt. Bij Kerksloot ligt de 50 dB(A) contour op de zuidzijde van de werkhaven en de dijk van De Gijster (figuur 4.4 Natuurtoets), zodat effecten op de blauwborst hier beperkt zullen zijn. De blauwborst is matig verstoringgevoelig (Krijgsveld et al. 2008), zodat vogels zich ten zuiden van de werkhaven zullen vestigen. Overtreding van een verbodsbepaling (art. 3.1 lid 2 Wnb) vindt niet plaats, omdat de ingreepgebieden ongeschikt zijn als broedlocatie voor de blauwborst. Verstoring van vogels nabij het ingreepgebied vindt niet plaats, omdat werkzaamheden al plaatsvinden voordat de vogels zich vestigen, waardoor de vogels zich niet zullen vestigen als ze hinder ondervinden. Indien ze zich wel vestigen, ondervinden ze blijkbaar geen hinder. De rietzanger komt voor in de Fortunapolder en op de St. Jansplaat. De eerste rietzanger is aanwezig in Nederland vanaf
---	--

	maart, maar het merendeel van de vogels arriveert in april-mei. De eileg begint eind april (www.sovon.nl). In de Fortunapolder wordt het werkterrein in januari-februari ingericht en worden damwanden geslagen. Vervolgens vindt op het werkterrein grondverzet plaats in februari-april. Het werkterrein is door afwezigheid van vegetatie ongeschikt voor de rietzanger als broedlocatie. Het werkterrein op de St. Jansplaat is ook voor het broedseizoen ingericht en door het ontbreken van vegetatie ongeschikt als broedlocatie. Op de St. Jansplaat en het Spijkerboor vinden de werkzaamheden in de periode maart-mei plaats. Er vindt geen overtreding van een verbodsbepaling plaats (art 3.2 lid 2 Wnb), omdat in het ingreepgebied geen rietzangers tot broeden komen. Verstoring van vogels nabij het ingreepgebied vindt niet plaats, omdat werkzaamheden al plaatsvinden voordat de vogels zich vestigen, waardoor de vogels zich niet zullen vestigen als ze hinder ondervinden. Indien ze zich wel vestigen, ondervinden ze blijkbaar geen hinder. Voor blauwborst, snor en rietzanger is niet nodig een ontheffing aan te vragen, omdat er geen verbodsbepalingen worden overtreden. Vogelsoorten met jaarrond beschermde verblijfplaats ontbreken in het plangebied. Het leefgebied van de Noordse woelmuis in de Fortunapolder wordt gespaard (zie Bijlage 5). Het is echter niet uit te sluiten dat dieren buiten het aangegeven leefgebied kunnen voorkomen en dat verblijfplaatsen door de werkzaamheden verstoord worden (overtreding verbodsbepaling art 3.5 lid 4 Wnb). Door mitigerende maatregelen wordt zoveel mogelijk voorkomen dat dieren op het werkterrein voorkomen (zie bijlage 5). Er dient voor de noordse woelmuis een ontheffing te worden aangevraagd, omdat niet kan worden uitgesloten dat er een verbodsbepaling wordt overtreden. In het ingreepgebied komen geen verblijfplaatsen van kleine marterachtigen voor. Bij ingrepen in kleine watergangen wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van vissen (pg. 105-106 natuurtoets). De grote modderkruiper komt voor in de kwelsloot aan de buitenzijde van De Gijster. Voor de werkzaamheden dient een deel van de kwelsloot gedempt te worden. Als mitigerende maatregel (zie bijlage 5) worden de hier aanwezige grote modderkruipers en eventueel andere aanwezige vissoorten weggevangen. Bij het wegvangen is sprake van overtreding van de verbodsbepalingen art 3.2 sub 1 Wnb en bij het dempen van een deel van de sloot van art. 3.2 sub 4 Wnb. Voor deze activiteiten dient ontheffing te worden aangevraagd. Er wordt door de kap van bomen wel verbodsbepaling van art. 3.5 lid 4 Wnb overtreden, omdat verblijfplaatsen van de ruige
--	--

	dwergvleermuis verdwijnen. De dwergvleermuis wisselt regelmatig van verblijfplaats, zodat het gebruik van verblijfplaatsen sterk kan wisselen. Er dient een ontheffing voor de ruige dwergvleermuis voor overtreding van de verbodsbepaling van art. 3.5 lid 4 Wnb aangevraagd te worden. Voor nadere toelichting zie vraag 5c.
b. voor de nestlocatie van de visarend ontbreekt een motivatie van mogelijke (optische) verstoring door het drijvend opslaan van leidingen in De Gijster	Voor een mogelijke locatie van opslag van de drijvende strengen zie de figuur in bijlage 4. In de toets wordt aannemelijk gemaakt dat wanneer er geen verstoring binnen 400 m van de nestplaats plaatsvindt effecten op de broedende visarend in de hoogspanningsmast kunnen worden uitgesloten. De drijvende strengen worden op (ruim) meer dan 400 m van de broedplaats opgeslagen. Effecten van de drijvende strengen op de visarend kunnen worden uitgesloten.
c. het overtreden van verbodsbepalingen voor bever en vleermuizen lijkt op basis van de Natuurtoets (nog) niet uit te sluiten: • wat zijn de effecten voor in de omgeving aanwezige bevers (zoals opzettelijke verstoring - artikel 3.5, tweede lid, van de Wnb); • wat zijn de effecten in relatie tot verbodsbepalingen voor verwachte vleermuizen (zoals beschadigen van vaste rust- en verblijfplaatsen - artikel 3.5, vierde lid, van de Wnb);	Bevers: de baggerwerkzaamheden vinden plaats in de periode maart-mei 2019 op bijna 200 m van de dichtstbijzijnde beverburcht. Hierdoor is er geen verstoring van de burcht op de St. Jansplaat. De strook waar de sleuf komt, wordt niet gebruikt door bevers (geen kreek). De geleidepalen worden in het najaar geplaatst na het voortplantingsseizoen van de bever (mei-augustus). Hierdoor worden verstoringen in het voortplantingsseizoen voorkomen. In de Biesbosch kunnen de volgende vleermuizen aanwezig zijn: ruige en gewone dwergvleermuis, meervleermuis, watervleermuis, gewone grootoorvleermuis, laatvlieger en rosse vleermuis. In het NDFF zijn uit de laatste vijf jaren alleen waarnemingen van gewone en ruige dwergvleermuis uit het plangebied bekend. De kreken blijven als foerageergebied beschikbaar, zodat de ingreep vooral effect kan hebben op boombewonende soorten. Dit zijn ruige dwergvleermuis, watervleermuis, rosse vleermuis en gewone grootoorvleermuis. Verblijfplaatsen van de andere soorten, die bebouwing als verblijfplaats benutten, worden niet aangetast. Van de vier boombewonende soorten zijn alleen watervleermuis en ruige dwergvleermuis vastgesteld, zodat deze soorten in principe hun verblijfplaatsen zouden kunnen verliezen. Watervleermuis is echter alleen midden op het Spijkerboor vastgesteld. Het ontbreken van waarnemingen in de St. Janssloot en het Middelste Gat van de Plomp geeft aan dat hier geen zomerverblijfplaatsen aanwezig zijn. De watervleermuis gebruikt geen bomen als winterverblijf. Effecten op verblijfplaatsen van de watervleermuis kunnen worden uitgesloten. De ruige dwergvleermuis is wel langs de kreken vastgesteld en kan goed gebruik maken van de oudere bomen langs de kreken in de Biesbosch. Het doorgeschoten griend op de St. Jansplaat bevat een groot aantal, in principe voor vleermuizen geschikte schuilplaatsen. Alleen de schuilplaatsen langs kreken zijn echter voor vleermuizen goed toegankelijk. Door de bomenkap in

	november-december verdwijnt maximaal 200 m oeverlengte met potentiële verblijfplaatsen, maar door de kap komt tegelijkertijd 1.400 m aan nieuwe randlengte beschikbaar als verblijfplaats (pag. 82 van de natuurtoets). Nadat de inrichting voltooid is en het wilgenbos zich weer heeft kunnen ontwikkelen, blijft ongeveer 600 m aan extra randlengte beschikbaar als foerageergebied en als schuilplaats ten opzichte van de huidige situatie (zie figuur 4.12 op pag. 35 van het inrichtingsplan). De situatie wordt gunstiger voor de ruige dwergvleermuis. Het doden van dieren wordt voorkomen door randbomen voor de kap te controleren op aanwezigheid van vleermuizen. Er wordt door de kap van bomen wel verbodsbepaling van art. 3.5 lid 4 Wnb overtreden, omdat verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis verdwijnen. De dwergvleermuis wisselt regelmatig van verblijfplaats, zodat het gebruik van verblijfplaatsen sterk kan wisselen. Er dient een ontheffing voor de ruige dwergvleermuis voor overtreding van de verbodsbepaling van art. 3.5 lid 4 Wnb aangevraagd te worden.
6. per soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd, dienen de mitigerende maatregelen (zoals beschreven in de kennisdocumenten) nader te zijn uitgewerkt. Bijlage 4 bij de Natuurtoets is daarvoor ontoereikend, bijvoorbeeld maatregelen ten behoeve van de Noordse woelmuis ontbreken, ook wordt in het aanvraagformulier aangegeven dat maatregelen niet onder begeleiding van een ecologisch deskundige worden uitgevoerd;	De maatregelen worden wel uitgevoerd onder begeleiding van een ecologisch deskundige. Bijlage 4 van de natuurtoets is nader uitgewerkt in bijlage 5 van deze brief.
7. motivering van de gunstige staat van instandhouding (Hoofdstuk 6 Natuurtoets) van de aangevraagde soorten noordse woelmuis en grote modderkruiper ontbreken	Noordse woelmuis: in het ontwerp beheerplan Biesbosch wordt aangegeven dat de soort zich weet te handhaven en dat de populatie voor zover bekend stabiel is. Bij de aanleg wordt het leefgebied van de Noordse woelmuis niet aangetast. Door de inrichtingsmaatregelen worden de leefomstandigheden voor de Noordse woelmuis verbeterd. De staat van instandhouding wordt door de inrichtingsmaatregelen gunstiger dan in de uitgangssituatie (zie pag. 49 natuurtoets). De mitigatie voor de noordse woelmuis is nader uitgewerkt in bijlage 5 van deze brief. Het werkterrein is buiten de begrenzing van het leefgebied van de noordse woelmuis (zie bijlage 6). Grote modderkruiper: volgens het ontwerpbeheer-plan Biesbosch is de trend onbekend. "Recent onderzoek heeft uitgewezen dat de soort algemener lijkt dan werd gedacht. Het

	valt te verwachten dat ondanks het onderling verbinden van wateren er voldoende min of meer geïsoleerde wateren overblijven voor een levensvatbare populatie". De inrichtingsmaatregelen (Fortunapolder) zijn gunstig voor de grote modderkruiper, zodat de staat van instandhouding zeker niet ongunstiger wordt.
8. de motivering van het wettelijk belang in relatie tot de activiteit is ontoereikend. Pagina 8 van de Toelichting motiveert dat de activiteit nodig is in het kader van 'dwingende redenen van groot openbaar belang'. Een motivatie van de noodzaak van de activiteit vanuit het in het aanvraagformulier aangekruiste belang 'volksgezondheid of de openbare veiligheid' ontbreekt.	Waterwinning Brabantse Biesbosch vraagt ontheffing aan voor de grote modderkruiper, Noordse woelmuis en ruige dwergvleermuis. Wij vragen voor de soorten van de habitatrichtlijn op grond van de volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen aan. De aanleg van het pompstation Bergsche Maas is noodzakelijk om ook in de toekomst het leveren van (voldoende) voorgezuiverd rivierwater aan drinkwaterleidingbedrijven in zuidwest Nederland te kunnen garanderen.
	Het behalen van de doelstellingen ten aanzien van verbetering van het inname-, voorzuiverings-, en verblijfproces wordt van steeds groter belang voor WBB. De drinkwatervoorziening is geregeld via de Drinkwaterwet. Volgens deze wet dragen bestuursorganen zorg voor een duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening. Dit geldt als een "dwingende reden van groot openbaar belang" bij het uitoefenen van hun bevoegdheden. De duurzame en toekomstbestendige instandhouding, en behouden van de leveringszekerheid van goed drinkwater is in het belang van de volksgezondheid. In het Inrichtingsplan paragraaf 2.2 beschrijving ingreep en achtergronden en MER hoofdstuk 2.1 probleemstelling wordt nader ingegaan op de nut en noodzaak van pompstation Bergsche Maas.

We hopen hiermee uw vragen voldoende te hebben beantwoord. Mocht u vragen hebben naar aanleiding van dit erratum dan kunt u contact opnemen met Mariëlle Cats (m.cats@evides.nl en 06-50213540).

Met vriendelijke groeten,

 Paul Moens
 Specialist Vergunningen en Grondzaken

Bijlage 1: Formulier Nawoord en ondertekening bij aanvraag Z/061490 d.d. 22-12-2017

Formulierversie
2017.02

Nawoord en ondertekening

*Alleen te beantwoorden
als de bijlagen nog niet
compleet zijn*

*Alleen te beantwoorden
als de bijlagen nog niet
compleet zijn*

Zijn de bijlagen bij deze aanvraag
compleet

☒ Ja
☐ Nee

De volgende bijlagen dien ik later
in

De volgende bijlagen dien ik niet in

Vul uw eventuele persoonlijke
opmerkingen over uw aanvraag
hier in.

☒ Ja
☐ Nee

Als blijkt dat voor één van de
onderdelen geen vergunning
verleend kan worden, wilt u dan
voor de overige onderdelen wel
een vergunning ontvangen?

Geeft u toestemming om persoons-
en adresgegevens van de
aanvrager/melder en, indien van
toepassing, de gemachtigde
openbaar te maken?

☒ Ja
☐ Nee

Geeft u toestemming om de
geschatte projectkosten / kosten
van de werkzaamheden openbaar
te maken?

☐ Ja
☒ Nee

☒ Hierbij verklaar ik dat ik de aanvraag/melding naar waarheid heb ingevuld en dat ik weet dat er kosten verbonden kunnen zijn aan het indienen van een aanvraag.

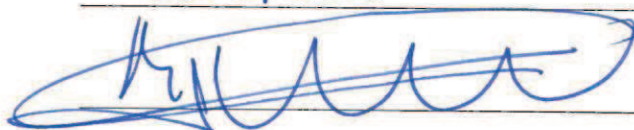
*Niet verplicht in te vullen
indien u gemachtigde
bent*

Handtekening aanvrager

Datum

2012/2018

Handtekening

Handtekening gemachtigde

Datum

Handtekening

Bijlage 2: Methodiek veldonderzoek

Algemeen

Het veldonderzoek heeft in drie stappen plaatsgevonden. In najaar 2013 is begonnen met veldwerk in het gebied ten noorden van de St. Janssloot. Vervolgens is het onderzoeksgebied uitgebreid met de St. Jansplaat in 2014 en in 2015 is ook veldonderzoek in de Fortunapolder verricht. De verschuivingen in het veldwerk worden veroorzaakt door wijzingen in de meest waarschijnlijke aanvoertroute van Maaswater naar De Gijster.

Hieronder wordt kort per groep organismen aangegeven hoe het veldwerk aan deze groep heeft plaatsgevonden en op welke dagen. De resultaten zijn opgenomen in de Passende Beoordeling.

Inventarisatie beschermde soorten vaatplanten

In maart-juni 2014 is het voorkomen van beschermde soorten planten in het plangebied ten noorden van de St. Janssloot onderzocht en 2015 is het voorkomen van beschermde plantensoorten in de Fortunapolder onderzocht.

In juni 2014 is het Spijkerboor onderzocht op het voorkomen van drijvende waterweegbree die mogelijk in het gebied zou voorkomen (Witteveen + Bos 2013).

Bij het veldwerk is het gehele gebied systematisch afgezocht en het voorkomen van beschermde soorten is met behulp van een GPS vastgelegd.

Tabel 1 Onderzoek naar voorkomen beschermde plantensoorten in 2014 en 2015.

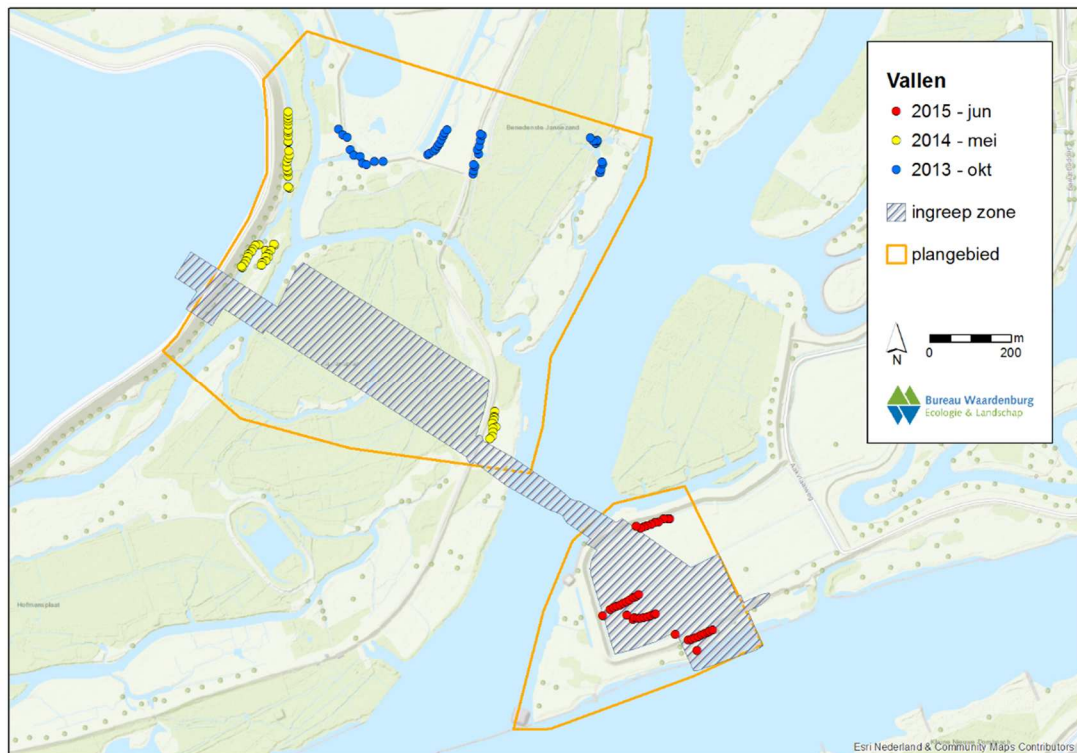
Gebied	datum	soorten
Benedenste Jannezand en St. Jansplaat	27-3-2014	spindotterbloem
Benedenste Jannezand en St. Jansplaat	14-5-2014	spindotterbloem en andere soorten
Spijkerboor	10-7-2014	drijvende waterweegbree
Fortunapolder	1-5-2015	spindotterbloem
Fortunapolder	17-7-2015	Overige soorten

Onderzoek naar voorkomen noordse woelmuis en waterspitsmuis

Het onderzoek naar het voorkomen van de noordse woelmuis en de waterspitsmuis is uitgevoerd in oktober 2013, mei 2014 en juni 2015 (zie tabel 2). Voor het onderzoek is gebruik gemaakt van life-traps. Deze zijn zo verdeeld dat alle potentiële leefgebieden binnen het plangebied zijn afgedekt (zie figuur 1).

Tabel 2 Onderzoek naar het voorkomen van kleine zoogdieren in 2013, 2014 en 2015.

Gebied	datum	activiteit
Benedenste Jannezand & Polder de Plomp	18-10-2013	Pre-baiten
St. Jansplaat/oostoever De Gijster	21 t/m 24-10-2013	Vangen (controle om 12 uur)
	9-5-2014	Pre-baiten
Fortunapolder	12 t/m 16-5-2014	Vangen (controle om 12 uur)
	29-5-2015	Pre-baiten
	1 t/m 5-6-2015	Vangen (controle om 12 uur)

Figuur 1 Locaties van raaien van muizenvallen in het najaar van 2013 en het voorjaar van 2014 en 2015.

De vallen zijn in raaien geplaatst in op het oog geschikt biotoop. Daarnaast zijn ze zo geplaatst dat ze goed zijn terug te vinden, maar wel uit het zicht staan van toevallige passanten. Het onderzoek is uitgevoerd met inloopvallen, type Longworth. Deze zijn in paren in een raai van 10 locaties uitgezet. Per raai is ongeveer 100 m oever bemonsterd.

De vallen werden op dag 1 uitgezet met voedsel en hooi en stonden gedurende 3 dagen open, terwijl het vangmechanisme was geblokkeerd (pre-baiten). Op de ochtend van dag 4 werden de vallen op scherp gezet en vervolgens werden de vallen 8 keer om de 12 uur gecontroleerd ('s avonds en 's morgens). Na de laatste controle (dag 9) zijn de vallen verwijderd en schoongemaakt. Alle kleine zoogdieren (muizen en spitsmuizen) die in de vallen zijn aangetroffen zijn op soort gedetermineerd.

Aanwezigheid verblijfplaatsen vleermuizen

De aanwezigheid van vleermuizen en mogelijke verblijfplaatsen van vleermuizen zijn gecontroleerd met een batdetector. Dit is gedaan in 2014 tijdens verschillende avonden en nachten met relatief zacht weer en weinig wind (zie tabel 3.1). Vanaf een half uur voor zonsondergang tot twee uur daarna is het gebied onderzocht. Alleen op 12-06-2014 is tot 4 uur na zonsondergang het gebied bezocht. In 2015 zijn de bomen bij de Fortunapolder die beïnvloed zouden kunnen worden door de aanleg van het innamepompstation gecontroleerd op de beschikbaarheid van potentiële schuilplaatsen voor vleermuizen.

Tabel 3 Controle aanwezigheid verblijfplaatsen vleermuizen.

Gebied	Datum controle	Type bezoek
--------	----------------	-------------

Polder de Plomp & St. Jansplaat	14-05-2014	avondbezoek
	12-6-2014	nachtbezoek
	10-6-2014	avondbezoek
Fortunapolder	17-6-2015	controle bomen

Inventarisatie broedvogels, inclusief jaarrond beschermde nesten

Het noordelijk deel van het plangebied is in april 2014 gecontroleerd op nesten van soorten, waarvan het nest jaarrond beschermd is. In mei 2014 is het zuidelijke deel gecontroleerd (tabel 4). De bomen in de Fortunapolder die beïnvloed zouden kunnen worden door de aanleg van het innamepompstation zijn gecontroleerd op 17-6-2015.

Tabel 4 Inventarisatiewerkzaamheden vogels.

Gebied	datum	Activiteit
Benedenste Jannezand, Polder de Plomp, St. Jansplaat	27-3-2014	Jaarrond beschermde nesten
	17-4-2014	Jaarrond beschermde nesten
	30-4-2014	Jaarrond beschermde nesten
Benedenste Jannezand, Polder de Plomp, St. Jansplaat	27-3-2014	Inventarisatie: ochtend
	17-4-2014	Inventarisatie: ochtend
	9-5-2014	Inventarisatie: ochtend
	15-5-2014	Inventarisatie ochtend+avond
	12-6-2014	Inventarisatie avond/nacht
Fortunapolder	1-5-2015	Inventarisatie: ochtend
	12-5-2015	Inventarisatie: ochtend
	20-5-2015	Inventarisatie: ochtend
	3-6-2015	Inventarisatie: ochtend
	17-6-2015	Jaarrond beschermde nesten
	17-6-2015	Inventarisatie avond/nacht

De broedvogelsoorten met een instandhoudingsdoel zijn in het plangebied geïnventariseerd in 2014 (Benedenste Jannezand en St. Jansplaat) en 2015 (Fortunapolder) (zie tabel 4). Hierbij zijn territoriale broedvogels gekarteerd. De inventarisatiewerkzaamheden begonnen een uur voor zonsopgang tot anderhalf uur daarna. Na afloop zijn de waarnemingen geclusterd tot broedterritoria. Hierbij is gewerkt conform de handleiding van Van Dijk & Boele (2011).

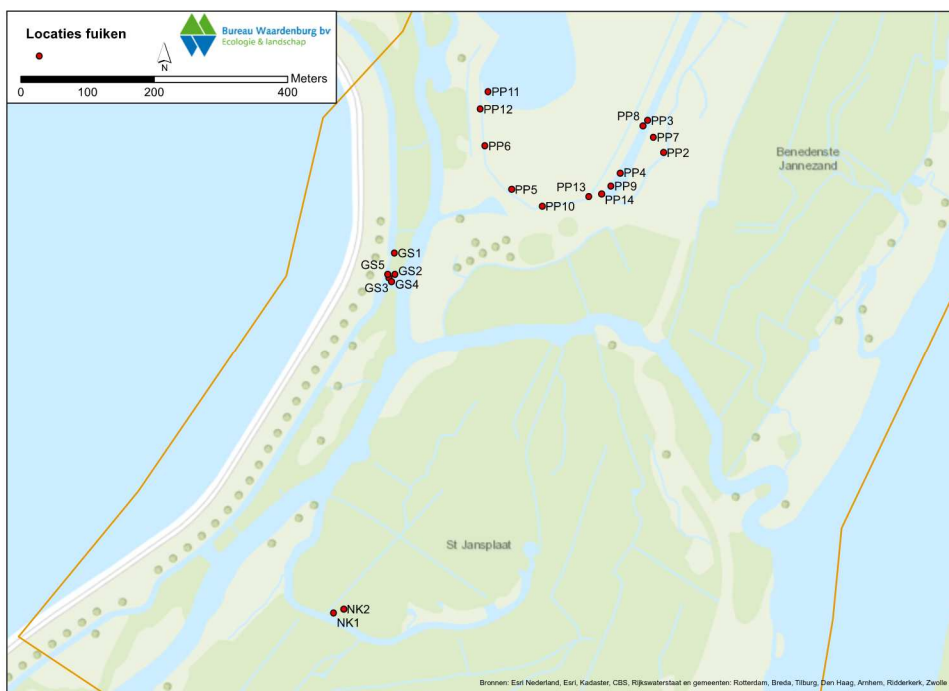
Vissen

De vissen zijn op twee verschillende manieren onderzocht. Er zijn op 12 mei 2014 amfibiefuiken geplaatst, waarmee ook vis kan worden bemonsterd. Deze fuiken zijn vervolgens tot en met 16 mei dagelijks gecontroleerd. Daarnaast zijn met een standaard steeknet de verschillende watergangen en kreken bemonsterd. Tabel 5 geeft een overzicht van de inventarisatie. De locatie van de fuiken staat weergegeven in figuur 2. In de Fortunapolder is slechts één ondiepe watergang aanwezig, die alleen met een standaard steeknet is bemonsterd.

Tabel 5 Inventarisatie van vissen.

Gebied	datum	methode
Benedenste Janneezand, Polder de Plomp, St. Jansplaat	12-5-2014	Plaatsen amfibiezuiken
	12 t/m 16-5-2014	Controle amfibiezuiken
	14, 19 en 20-5-2014	Gebruik steeknet
Fortunapolder buitenkant	1-5-2015	Standaard steeknet
Fortunapolder	3-6-2015	Standaard steeknet

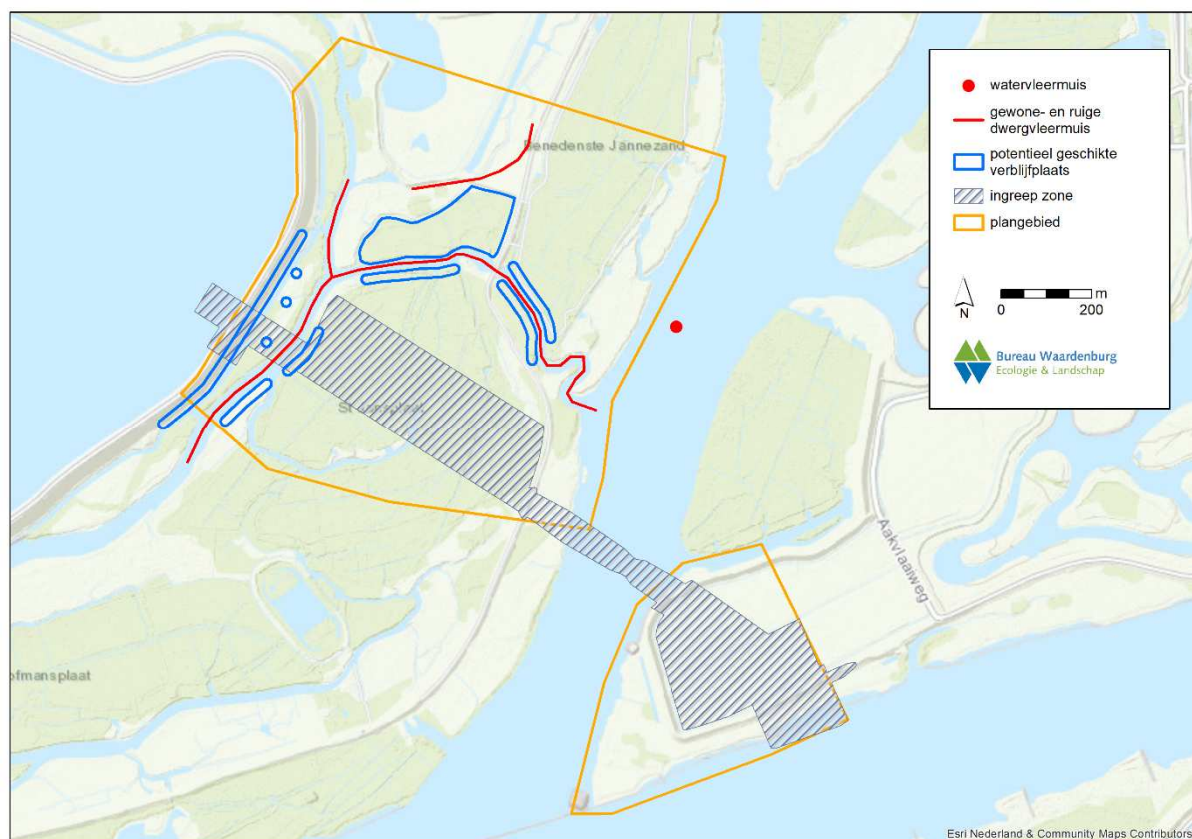
Figuur 2 Overzicht van de locatie van de amfibiezuiken in 2014.

Literatuur

van Dijk A.J. & Boele A. 2011. Handleiding SOVON Broedvogelonderzoek. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Nijmegen.

Bijlage 3 Waarnemingen van vleermuizen en de aanwezigheid van potentieel geschikte verblijfplaatsen

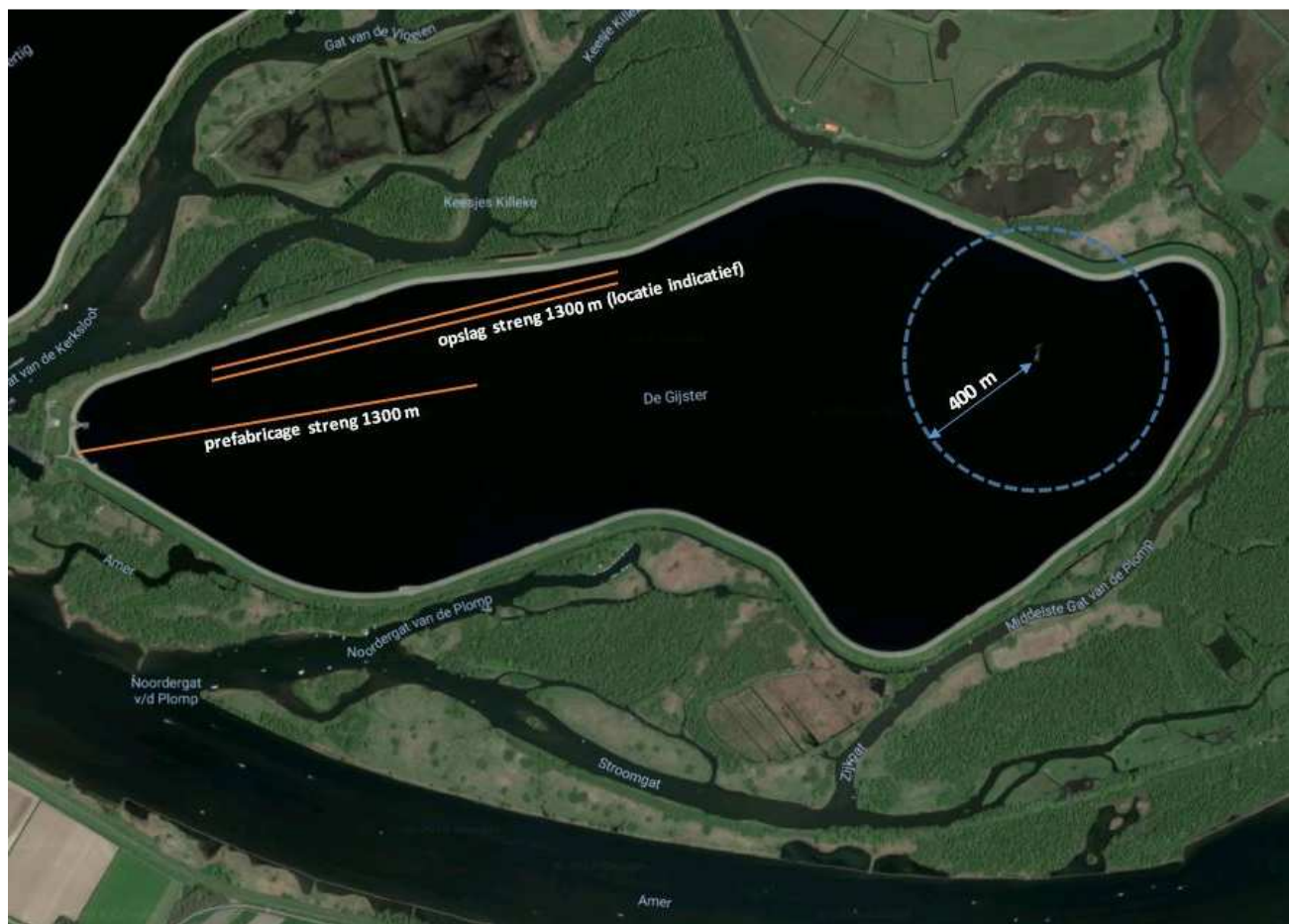

Tijdens het veldwerk zijn ruige en gewone dwergvleermuizen vastgesteld langs de St. Janssloot, het Middelgat van de Plomp en de zuidkant van Polder de Plomp. De vastgestelde foerageroutes zijn met een rode lijn aangegeven. Op het Spijkerboor is een foeragerende watervleermuis vastgesteld.

De potentieel geschikte verblijfplaatsen voor boom bewonende vleermuizen zijn blauw omkaderd. Op de dijk van De Gijster zijn dit aangeplante solitaire bomen, terwijl de bomen langs de krekken ook in aanmerking komen. Ook de bomen in het doorgeschoten griend tussen Polder de Plomp en de St.Janskil zijn geschikt als verblijfplaats voor boom bewonende soorten vleermuizen.

Bijlage 4 Indicatief plaatje drijvende leidingen in De Gijster

Bijlage 5: aangepaste Bijlage 4 van de Natuurtoets: Maatregelen om overtredingen van verbodsbepalingen te voorkomen

Om overtredingen van de Wet natuurbescherming te voorkomen dienen bij verschillende werkzaamheden maatregelen genomen te worden. Hier wordt een beperkt aantal maatregelen beschreven. Pas wanneer de uiteindelijke uitvoeringswijze bekend is en ook het tijdstip van uitvoering, kunnen de daadwerkelijke maatregelen om overtredingen van de Wet Natuurbescherming te voorkomen geformuleerd worden.

Vanuit Evides zullen de werkzaamheden begeleid worden door T.J. Boudewijn of een andere deskundige medewerker van Bureau Waardenburg, lid van het Netwerk Groene Bureaus.

In de kwelsloot onderlangs De Gijster is het voorkomen van grote modderkruiper vastgesteld. Deze kwelsloot wordt gekruist door de transportleidingen, zodat bij de aanleg hiervan de sloot tijdelijk buiten gebruik gesteld zal worden. In feite wordt bij het begin van de werkzaamheden dit deel van de kwelsloot tijdelijk als werkterrein ingericht. Na afloop van de werkzaamheden wordt de uitgangssituatie hersteld. Om te voorkomen dat de genoemde vissoorten en eventueel andere aanwezige soorten gedood worden, dienen de volgende maatregelen genomen te worden:

- Werk buiten de periode dat vogels in de oevers of op het water kunnen broeden dus werk in de periode augustus – februari.
- De grote modderkruiper is in winterrust van november-maart en voortplanting vindt plaats in de periode april-augustus, zodat werkzaamheden voor de inrichting van het werkterrein bij voorkeur in september-oktober uitgevoerd moeten worden.
- Bij de werkzaamheden dient watertemperatuur beneden de 25 °C te liggen en de luchttemperatuur boven 0 °C. De watergang mag niet met ijs bedekt zijn.
- Maai op locaties waar gewerkt gaat worden twee dagen voorafgaand aan de ingreep om schade aan kleine zoogdieren te voorkomen.
- Verlaag de waterstand twee dagen voorafgaand aan het dempen. Maak een verdiept gedeelte in de watergang waar de vissen en amfibieën naar toe kunnen zwemmen / kruipen.
- Vang na twee dagen de vissen en amfibieën af uit het verdiepte gedeelte en zet ze direct over naar een sloot of een deel van de sloot die niet wordt gedempt.
- Schep de in de watergang aanwezige bagger op de kant en laat een controle van de bagger uitvoeren door een ter zake kundige. Aangetroffen dieren dienen direct naar een aanliggende geschikte watergang te worden overgezet.
- Demp de sloot na de controle van de ter zake kundige.
- Zet watervegetaties over naar open water in een aanliggende geschikte watergang. Hierdoor worden platte schijfhorens gespaard.
- Werk daarnaast op één van de volgende manieren om schade aan de grote en de kleine modderkruiper te voorkomen:
 - o gebruik voorafgaand aan het plaatsen van de dam een verjagingstechniek zodat geen dieren worden ondergraven;
 - o schep bagger op de plek van de dam zorgvuldig weg naar elders in de watergang;
 - o zet de locatie tevoren af en vang dieren ter plaatse van de te plaatsen dam en verplaats ze naar elders in de watergang.

Maatregelen om overtreding van verbodsbepalingen bij vleermuizen te voorkomen:

- Kap bomen met potentiële verblijfplaatsen van vleermuizen in het minst kwetsbare seizoen voor vleermuizen, dit is in de periode november – februari. In deze periode maken de vleermuissoorten die verwacht kunnen worden geen gebruik van de bomen.
- Bomen langs kreken, die gekapt worden, worden voor de kap door een ter zake deskundige gecontroleerd op de aanwezigheid van vleermuizen.

Maatregelen om overtreding van verbodsbepalingen bij de Noordse woelmuis te voorkomen

- Het leefgebied van de Noordse woelmuis, zowel de hoge als de lage delen, valt buiten de werkgebied van de voorgenomen ingreep (zie bijlage 6 van deze brief), zodat directe effecten zijn uit te sluiten. Betreding of gebruik van rijdend materieel in het leefgebied is niet toegestaan. Op de plaats waar het leefgebied van de Noordse woelmuis grenst aan het werkgebied, wordt het leefgebied met linten of ander markeringsmateriaal afgezet, zodat betreding of het gebruik van materieel het gebied voorkomen wordt.
- Het freatisch waterpeil in de Fortunapolder wordt op het huidige peil ter plaatse van het leefgebied gehandhaafd om te voorkomen dat er verdroging optreedt, waardoor concurrenten van de Noordse woelmuis als veldmuis en aardmuis het leefgebied van de Noordse woelmuis kunnen binnendringen.
- Voor de werkzaamheden wordt een ecologisch werkprotocol opgesteld en dit wordt in een tool-box meeting voorafgaand aan de ingreep toegelicht.
- De vegetatie in het deel van het werkgebied dat grenst aan het leefgebied wordt in begin oktober kort gemaaid (10 cm hoogte) en het maaisel en de overige opslag worden afgevoerd. Hiervoor dient aangepaste apparatuur gebruikt te worden, waardoor voorkomen wordt dat het gebied volledig kapot gereden wordt.
- Er worden meerdere routes van minstens 5 m breed naar het leefgebied in stand gehouden, zodat de dieren richting leefgebied kunnen vluchten. In de navolgende weken worden deze routes in de richting van het leefgebied geleidelijk kort afgemaaid, zodat de dieren de kans krijgen om weg te vluchten. Begin november dienen deze routes volledig gemaaid te zijn.

Maatregelen om overtreding van verbodsbepalingen bij broedvogels te voorkomen:

- Voorkom verstoren en vernietigen van vogelnesten die in gebruik zijn. Rooi beplanting en voer (voorbereidende) bouwwerkzaamheden uit buiten het broedseizoen. Voor het broedseizoen wordt in het kader van de natuurwetgeving geen standaard periode gehanteerd. De lengte en de aanvang van het broedseizoen verschilt per soort. Globaal moet voor het broedseizoen rekening gehouden worden met de periode maart tot september. Het verwijderen van beplanting binnen het broedseizoen kan alleen indien uit controle vooraf is gebleken dat er geen in gebruik zijnde nesten van vogels worden aangetast.
- Verstoring van vogelnesten kan voorkomen worden door de werkzaamheden te starten voor het broedseizoen en de intensiteit van de werkzaamheden in het broedseizoen te continueren. Hiermee wordt voorkomen dat verstoringgevoelige vogelsoorten zich gaan vestigen. Indien er zich toch vogels buiten de werkstrook vestigen maar binnen de geluidscontouren van de werkzaamheden die een negatief effect op de dichtheid van broedende vogels kunnen opleveren, ondervinden deze vogels blijkbaar geen hinder van de geluidsbelasting en vindt er geen verstoring plaats.

- Maak voor het broedseizoen het werkterrein ongeschikt voor broedvogels door opgaande vegetatie te verwijderen en grazige vegetatie kort te maaien en dit kort te houden. Hierdoor wordt voorkomen dat zich broedvogels in de werkstrook vestigen.

Maatregelen om overtreding van verbodsbepalingen bij kleine marterachtigen te voorkomen;

- Verwijder de opgaande vegetatie in de winterperiode en maai de resterende vegetatie of maak het op een andere wijze ongeschikt als foerageergebied en als rustplaats voor kleine marterachtigen;
- Verwijder geen vegetatie op locaties die geschikt zijn als rustgebied voor marterachtigen in de periode 1 maart-augustus;
- Werk altijd vanuit het midden naar de rand bij de aanleg van het werkterrein, zodat dieren de mogelijkheid hebben om uit te wijken naar de rand van het terrein.

Maatregelen om te voldoen aan de zorgplicht:

- Werk altijd vanuit het midden naar de rand, zodat verstoorde dieren de mogelijkheid hebben om uit te wijken naar de rand van het gebied;
- Maak het werkterrein onaantrekkelijk voor dieren door het kort te maaien of door de vegetatie te verwijderen.

Bijlage 6: Begrenzing van het leefgebied van de Noordse woelmuis en de begrenzing van het werkterrein, waarbij rekening is gehouden met het leefgebied van de Noordse woelmuis.

